

321.01

SAVREMENA SHVATANJA DRŽAVE I NJENE ULOGE**Prof. dr Nebojša Teofilović***
Dr Tatjana Teofilović**Apstrakt:*

Kada je u pitanju funkcija države, u nauci dolazi do terminoloških i pojmovnih nesporazuma, jer se uporedo sa ovim terminom upotrebljavaju termini: cilj, smisao, uloga, zadatak, delatnost, aktivnost, intervencija države. S obzirom kakvo dejstvo imaju na čoveka i društvo, tako se određuje i suština svake društvene funkcije. Država ima mnogo funkcija i obavlja različite delatnosti, vojnu, policijsku, ekonomsku i druge.

U kontekstu napred iznetog, autori su sagledali savremena shvatanja uloge i funkcije države, kako unutar nje, tako i u okvirima međunarodnog poretka. U ovom delu rada, autori su posebno apostrofirali da je oduvek postojalo pitanje, kako unutar države ograničiti njenu preveliku vlast s jedne strane, a s druge, kako urediti odnose između glavnih oblika državne vlasti. Istovremeno, autori su analizirali i savremena shvatanja države u okvirima međunarodnog poretka, počev od osnovnih prava do obaveza koje države imaju u okviru međunarodnog pravnog poretka

Ključne reči: savremena država, teorije, uloga i funkcije države.

UVODNE NAPOMENE

Država je osnovni i najvažniji oblik političkog organizovanja svakog klasnog društva. U svakoj državi mora (kao ističe velikan naše pravne misli profesor Slobodan Jovanović – **prim, aut.**) biti ova tri elementa: ljudi, zemljište, i izvesna vlast koja te ljude drži zajedno na tom zemljištu. Da u državi mora biti ljudi, jasno je već po tome što je država jedna ljudska zajednica. Da država mora imati svoje zemljište, dolazi otuda, što se bez materijalnih granica jedna država ne može odvojiti od druge, i što nikakva sila nije u stanju držati zajedno ljude, ako oni nisu, bar unekoliko, i u materijalnom smislu prikupljeni. Da u državi mora postojati još i izvesna vlast, pretpostavljeno je već u pojmu države, pošto se država razlikuje od društva time, što se u njoj vršenje opštih pravila može po potrebi i iznuditi. Kako će državna vlast biti organizovana, to zavisi od pravnih propisa koji u državi važe; toliko je izvesno da ona mora biti na neki način organizovana, tj. mora se znati koja su lica u državi pozvana da u njeno ime zapovedaju.

---

* Vanredni profesor Departmana za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru.

* MUP Republike Srbije.

U protivnom slučaju ne bi postojalo nikakvo državno stanje, već jedno stanje anarhije, u kome bi pojedinci protivstavljali jedan drugome svoju ličnu snagu, umesto da svi budu potčinjeni jednoj istoj društvenoj snazi.¹

Samo pitanje o postanku države nije pravno, već faktičko pitanje. Država, kao i sve druge društvene grupe, nastaje spontano tj. nezavisno od pravnog poretka. Država je rezultat izvesnih društvenih činilaca, koji su mnogobrojni i raznovrsni. S obzirom da država nije najstariji oblik ljudske zajednice i da su njoj prethodile izvesne prirodne zajednice, poput plemena i porodice, čiji su članovi bili među sobom vezani krvnom vezom, kao potomci istih predaka. Nasuprot, tim ranijim zajednicama, država je zajednica koja nije prirodna nego veštačka. Članovi jedne države, su potomci iste vlasti, umesto krvne veze, postoji pravna, a zajednicu koja postoji stvorio je ljudski um. Država je takva društvena grupa čiji su članovi sjedinjeni jednom pravnom vezom.

U poslednje vreme sve više naučnih radnika se bavi i sagledavanjem nove nacionalne države. Smatraju da savremena nacionalna država treba da predstavlja aktuelni deo istorijskog procesa koji povezuje prošlost s budućnošću. Pri tome, ističu da se može govoriti o najmanje dve vrste savremene nacionalne države, i to o: zatečenim u savremenosti i sveže formiranim, odnosno novonastajućim.

Nacionalne države zatečene u savremenom dobu (kao pojava uglavnom su istražene) imaju za sobom vreme najvećih iskušenja, uključujući i totalitarnost, a ubrajanje u krug savremenih nacionalnih država zahvaljuju najviše svom tradicionalnom pristupu, pitanjima državnosti i nacije. Za razliku od njih, sveže formirane, odnosno novonastajuće nacionalne države su pravi izazov za istraživače društveno - političkih fenomena. "Zagonetnost njihove nagle i masovne pojave, kao feniksa reiteracije arhaičnog koncepta nacionalne države (za koji se inače odavno, od Istoka do Zapada, tvrdilo da je istorijski izivljen i prevaziđen), uslovljava pokušaj razjašnjenja ne samo uzroka, niti samo uslova i okolnosti njihovog rađanja, nego i njih samih kao, očito, po mnogo čemu specifičnih političkih pojava čiji su nastanak i egzistencija bitno uticali na profiliranje, ne toliko "kraja istorije" koliko završetka 20. veka".²

SAVREMENA SHVATANJA ULOGE I FUNKCIJA DRŽAVE

Kada je u pitanju funkcija države, u nauci dolazi do terminoloških i pojmovnih nesporazuma, jer se uporedo sa ovim terminom upotrebljavaju termini: cilj, smisao, uloga, zadatak, delatnost, aktivnost, intervencija države. S obzirom kakvo dejstvo imaju na čoveka i društvo, tako se određuje i suština svake društvene funkcije. Država ima mnogo funkcija i obavlja različite delatnosti, vojnu, policijsku, ekonomsku i tako dalje.

"U nauci postoje dva glavna gledišta o karakteru državne funkcije. Oba polaze od sintetičke definicije. Po jednom funkcija države je opštedruštvenog karaktera, država vrši funkciju koja je od opšteg interesa, po drugom funkcija država ima partikularni karakter. Država je u funkciji zadovoljavanja partikularnih interesa dominantnih grupa. Dve najvažnije varijante drugog gledišta su klasna teorija (pri čemu se vladajuća klasa

¹ Jovanović, S., "Država", BIGZ, Beograd, 1990, str. 30.

² Simeunović, D., "Teorija politike – rider, I deo", Udruženje "Nauka i društvo", Beograd, 2002, str. 112.

može shvatiti kao ekonomska ili politička klasa) i teorija elite po kojoj se država nalazi u funkciji jedne političke elite ili saveza različitih elita".³

Savremena shvatanja unutar države

Oduvek je postojalo pitanje, kako unutar države ograničiti njenu preveliku vlast s jedne strane, a s druge, kako urediti odnose između glavnih oblika državne vlasti. Data su dva odgovora, jedinstvo vlasti i podela vlasti. "Postojanje sistema podele vlasti u savremenim državama smatra se generatorom političke slobode, jer, upravo u tome je sadržana proširena ideja o političkoj slobodi ograničavanjem državne vlasti iznutra".⁴ U modernoj državi, organizacija vlasti izvedena je uglavnom po načelu podele vlasti.⁵ To znači da za tri osnovne funkcije državne vlasti, zakonodavnu, upravnu i sudsku, treba upotrebiti različite organe koji se ne smeju sjediniti u rukama jednog čoveka ili istog tela. "Sve bi bilo izgubljeno kada bi isti čovek ili isto telo uglednika, bilo plemića bilo ljudi iz naroda, vršilo pomenute tri vlasti, naime vlast donošenja zakona, vlast izvršavanja javnih odluka i vlast suđenja za zločine ili u sporovima privatnih lica".⁶

Postoje tri razloga ovakve podele vlasti: a) politički razlog, po kome je podela vlasti moguća ukoliko postoje demokratija, nezavisno sudstvo, poštovanje građanskih i političkih prava i sloboda, i politička odgovornost nosilaca javnih funkcija; b) tehnički (razlog specijalizacije), iz koga proizilazi potreba postojanja uravnotežene podele između glavnih vrsta državnih organa, da svaka funkcija zahteva organe koji će se, u svakom momentu, svim svojim potencijalima isključivo njoj posvetiti, jer svaka funkcija zahteva odgovarajuću stručnost, znanje, sposobnost i odgovarajuće osobine; v) pravni razlog u korist podele vlasti, sastoji se u tome što je bez podele vlasti nemoguća "pravna država".

Sve funkcije državne vlasti ne treba da se koncentrišu u rukama jednog lica ili jednog organa, jer će oni postati svemoćni, odnosno, neograničeni, kao i sama ta vlast. Po rečima *Monteskjea*, tvorca teorije o podeli vlasti, u državi je nemoguća sloboda kada je zakonodavna i upravna vlast, zakonodavna i sudska, ili upravna i sudska vlast u rukama jednog čoveka ili istog organa. "Sudija koji bi bio u isto vreme zakonodavac, sudio bi ljudima kako bi hteo, i bio neograničeni gospodar njihovog života i slobode. Kad

---

³ Živković, M., "Uvod u pravo", Policijska akademija, Beograd, 2006, str. 123 i 124.

⁴ Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", JP "Službeni glasnik", Beograd, 2009, str. 107.

⁵ Obično se usvaja ona podela državnih funkcija kakva se u pogledu Božje vlasti već nalazi u knjizi proroka Isaije, a koja je poznata javnosti preko Monteskjeve knjige "O duhu zakona". Ona se sastoji u tome da država ima tri funkcije: zakonodavstvo, upravljanje i sud. Prema modernom shvatanju, osnovna državna funkcija je zakonodavstvo. Upravljanje se smatra samo izvršnom funkcijom. Što se tiče sudske funkcije, ona se, u poređenju sa zakonodavnom, smatra ili sporednom, skoro ništavnom (en quelque facon nulle, kao što se izrazio Monteskje), ili takvom da se sastoji samo u izvršenju zakona zajedno sa upravnom funkcijom. Shodno tome, neki pravnici dele državne funkcije samo na zakonodavnu i izvršnu, koja obuhvata i upravnu i sudsku. - Spektorski, E.V., "Država i njen život", Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu - Centar za publikaciju, Beograd, 2000, str. 162.

⁶ Monteskje, Š., "O duhu vremena", I tom, Beograd, 1989, str. 18 i 19.

bi pak bio u isto vreme i nosilac upravne vlasti, za nasilja koja bi kao nosilac upravne vlasti činio, ne bi više bilo suda".⁷

Načelo podele vlasti nije ništa drugo nego načelo deobe rada primenjeno na državnu organizaciju. Pravna država će se ostvariti samo ukoliko se upravna vlast odvoji, s jedne strane, od zakonodavne, a s druge strane, od sudske vlasti, jer će u tom slučaju upravna vlast biti ograničena pravnim poretom. "Kao što je rekao *Ruso*, ko zapoveda zakonima, ne treba da zapoveda ljudima; ko zapoveda ljudima, ne treba da zapoveda zakonima. Samo tako, zakoni će biti čisti od ljudskih strasti; samo tako, vladace u državi opšti principi pred kojima su svi lični interesi jednaki, umesto da vladaju pojedini vlasnici, koji su svojim ličnim interesima potčinili interese celog naroda".⁸

O podeli vlasti prvi je govorio, u svom delu "Dve rasprave o vladi", Džon Lok u Engleskoj, davne 1689. godine. Međutim, 1748. godine u Francuskoj, Monteskie ju je celovitije - izložio u svom delu "O duhu zakona", u kome francuskom apsolutizmu suprotstavlja slobodu Engleske. "Umesto jedne i nedeljive suverene vlasti, ona ima tri posebne vlasti: zakonodavnu, čiji je nosilac parlament; izvršnu, koja pripada kralju i njegovim ministrima; i sudsku, koja spada u nadležnost porote i nezavisnih sudova. Svaka od ovih vlasti je nezavisna, ali i nadležna da onemogući zloupotrebu drugih vlasti. Na taj način vlasti funkcionišu kao ispravan automat. Svaka od njih liči na točak sa zupcima koji pomaže i reguliše rad drugog točka, sprečavajući kvar čitavog mehanizma".⁹

Tri osnovne funkcije državne vlasti treba da budu razdvojene, ali s druge strane, veza između njih se ne treba prekidati, već treba da postoji saglasnost i jedinstvo, kao i koordinacija njihovih radnji. One nisu ravnopravne, ali istovremeno nisu ni potpuno nezavisne. Zakonodavna vlast daje pravac upravnoj i sudskoj vlasti, jer one i deluju po zakonima koje je zakonodavna vlast propisala; sudska vlast primenjuje te zakone, a upravna ih izvršava. Uprava i sudstvo, na osnovu zakona, propisuju pojedinačna i konkretna pravila, ili vrše materijalne radnje koje su tim pravilima predviđene, i obavljaju svoju delatnost unutar pravno utvrđenih granica koje propisuje, pre svih, zakonodavna vlast. Upravni i sudski organi nisu u hijerarhijskoj zavisnosti od zakonodavnih organa, ali su im podređeni. "I ta se podređenost sastoji u tome, što obe vlasti imaju da rade, svaka svojim načinom, na ostvarenju one državne volje koju je zakonodavna vlast formulisala, kad jedna ista rukovodna misao ne bi bila sprovedena kroz sve državne funkcije, državno jedinstvo ne bi više postojalo".¹⁰

Zakonodavstvo koje je "predstavništvo onih nad kojima se vlada",¹¹ nastalo je iz potrebe da se unapred propisanim opštim, stabilnim, pouzdanim i apstraktnim pravilima regulišu društveni odnosi i celokupna delatnost državnih organa, društvenih organizacija i građana.¹² Iz te potrebe država počinje vlastitim propisima da uređuje one

⁷ Jovanović, S., "Država", BIGZ, Beograd, 1990, str. 250.

⁸ Isto, str. 250 - 251.

⁹ Spektorski, E.V., "Država i njen život", Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu – Centar za publikaciju, Beograd, 2000, str. 136.

¹⁰ Jovanović, S., "Država", BIGZ, Beograd, 1990, str. 249 - 251.

¹¹ Veber, M., "Privreda i društvo", II knjiga, Beograd, 1976, str. 474-475.

¹² Isto, str. 453.

odnose za koje je najviše zainteresovana (ekonomske i političke). Danas, ustave najčešće donosi zakonodavac, te se za označavanje zakonodavne vlasti koristi i izraz "ustavno-zakonodavna vlast", koja se sastoji u donošenju odluka u obliku zakona i ustava kojima se uređuju najvažniji ekonomski, politički, kulturni, porodični, zdravstveni, ekološki i drugi društveni odnosi. Zakonodavna vlast ima posebno mesto u sistemu državne vlasti, jer se donetim najvišim političkim i pravnim odlukama, na apstraktan i opšti način, postavljaju temelji političkog i pravnog uređenja jednog društva. Prvom vrstom pravila koja donosi zakonodavstvo, delatnost državnih organa (uključujući zakonodavca i suverena) stavlja se pod ustav i zakon, a drugom vrstom pravila uređuje se delatnost organizacija i građana. "A to znači da svi državni organi izvršavaju opšta pravna pravila ili neposredno, svojim materijalnim radnjama, ili posredno materijalnim radnjama drugih pravnih i fizičkih lica kao nedržavnih subjekata".¹³

Savremeni zakonodavci, pored ustava i zakona, donose deklaracije, odluke i važne godišnje akte: budžet i završni račun, koji formalno imaju karakter zakona. "Zato je zakonodavna vlast prirodni ambijent unutar koga dolaze do izražaja najrazličitiji pogledi i interesi njegovih članova kao ovlašćenih zastupnika različitih delova društva. Na osnovu tih pogleda i interesa, vodi se rasprava i donose najcelishodnija rešenja. To se čini na osnovu podrobno propisanog postupka, koji je usporen ali svestran".¹⁴

Dok je zakonodavna delatnost tvorevina modernog doba, izvršno-upravna delatnost je oduvek postojala u državi, i uglavnom se sastojala iz vršenja materijalnih radnji od strane samih državnih organa, organa uprave tj., državne organizacije. Pristalice "*dualističke teorije*": Džon Lok, Žan Žak Ruso, Kare de Malber, Hans Kelzen, Živojin Perić i drugi, smatraju da je suština državne vlasti u naređivanju i izvršavanju naredbi, i da "jedinствена državna vlast ima dve funkcije: zakonodavnu i izvršnu, koja opet može da se подели na upravnu i sudsku".¹⁵ Država ne može da postoji bez izvršno-upravne vlasti koja se "svodi na organizaciju sile čiji je glavni zadatak staranje o vršenju materijalnih radnji prinude".¹⁶

Razvojem zakonodavstva kao posebne delatnosti, došlo je do promena u načinu vršenja izvršno-upravne delatnosti, kao i do promena u samoj organizaciji, koja se ogleda u jačanju njene izvršne, nad njenom klasičnom, upravnom, tj. administrativnom stranom, jer se u modernim državama za tim osećala potreba. Mnogi pisci su zaključili da je u XIX veku *država bezakonja* prešla u zakonsku državu u kojoj je upravna vlast sredstvo za postizanje izvesnog cilja koji je predviđen pravnim poretkom. Izvršno-upravni organi su uvek u izvesnoj meri slobodni u svom radu, što znači da i u "zakonskoj državi", izvršno-upravna delatnost nije postala potpuno regulisana zakonom. U teoriji je došlo do spora oko opravdanosti jačanja izvršne nad upravnom vlašću, ali time nije prestala potreba da za izvršne i upravne poslove bude nadležna jedna vrsta državne vlasti. Za potpuno izdvajanje izvršne vlasti od upravne, zalažu se

---

¹³ Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 86.

¹⁴ Isto, str. 93.

¹⁵ Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 1995, str. 196 i 197.

¹⁶ Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 88.

pristalice tzv. "*kvadrilističke teorije*" (Benžamen Konstan, Oto Majer, Moris Oriju, Žan Rivero, Jovan Đorđević, Nikola Visković i dr.).

Za neopravdanost ovakvog izdvajanja (sem toga što bi se umesto o tri, radilo o četiri vrste vlasti u državnoj organizaciji: zakonodavnoj, izvršnoj, upravnoj i sudskoj, ili čak o pet vrsta vlasti: zakonodavnoj, vlasti šefa države, izvršnoj vlasti vlade, administrativnoj vlasti uprave i sudskoj vlasti), postoji "politički razlog, jer bi jednom izdvojena upravna vlast, logički posmatrano, morala da obrazuje organ koji bi objedinio njenu delatnost, i taj najviši organ izdvojene upravne vlasti ubrzo bi postao sposoban da sebi podredi druge glavne vrste državnih organa, čineći izvršnu vlast izlišnom, a zakonodavnu i sudsku pokornim".¹⁷

I pošto je ukupno pet glavnih vrsta vlasti u jednoj državi isuviše, kao i četiri, pristalice tzv. "*trijalističih teorija*" (Šarl Monteskje, Georg Jelinek, Pol Laband, Slobodan Jovanović i dr.), zalažu se za jednu izvršno-upravnu vlast koja, "budući dvostruka (izvršna i upravna) ili, tačnije, trostruka (poglavarska, izvršna i upravna), obuhvata izvršno-političku (šef države i vlada) i upravnu (administrativnu) stranu".¹⁸ Unutar izvršno-upravne vlasti svaka pojedina vlast ograničava drugu. Između njih postoji razlika, ali ne takva da bi se ove vlasti mogle dosledno razdvojiti jedna od druge. U modernoj državi se upravni (administrativni) poslovi više tehnički nego politički razlikuju od izvršnih poslova (izvršno-politički, egzekutivni). Pokušaj razdvajanja izvršne vlasti od upravne, pravna nauka smatra "zabludom i neuspehom" (Šarl Ajzeman-Charles Eisenmann, 1903.-1980.).¹⁹ Bez obzira na sve razlike, ipak se radi o jednoj izvršno-upravnoj vlasti koja je za razliku od zakonodavne i sudske vlasti, unutar sebe diferencirana prema vrstama poslova.

U pravnoj nauci se izvršnoj vlasti pridaju šire i uže značenje. Po prvom značenju, izvršna vlast donosi pravne akte potrebne za izvršenje zakona. To su obično pojedinačni upravni i sudski akti, ali i opšti akti, tzv. podzakonski propisi (uredbe, odluke i slično). Izvršna vlast "svojim opštim ili pojedinačnim pravnim aktima konkretizuje dispozicije opštih zakonskih normi, organizuje vršenje materijalnih akata zbog primene zakona, posebno akte fizičke i druge prinude, ili sama vrši takve akte. Kao takva, izvršna vlast izvršava zakone svojim pravnim i materijalnim radnjama".²⁰ Izvršna vlast, u užem smislu, vrši nadzor, daje opšte smernice i stara se o izvršenju odluka zakonodavne vlasti. Ona donosi i tzv. političke akte koji su formalno podređeni aktima zakonodavca.²¹

---

¹⁷ Isto, str. 89.

¹⁸ Isto, str. 90.

¹⁹ Šire: Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 2001, str. 197-200 i 202-203.

²⁰ Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 90 i 91.

²¹ Od toga postoji izuzetak. U francuskom pravu postoje tzv. administrativni zakoni koje donosi vlada, a koji formalno imaju istu pravnu snagu kao zakoni koje donosi parlament. S druge strane, uprava (izdeljena na ministarstva ili sekretarijate, a zatim na komitete, uprave, zavode, direkcije, inspektorate, urede, odeljenja, odseke i ispostave, itd), donosi izvršne pravne akte koji mogu da sadrže čak i opšte norme (naredbe ili instrukcije, pravilnike, odluke), pored uobičajenih pojedinačnih akata i normi (rešenja). Ipak, njen je glavni posao da neposredno vrši materijalne radnje primene prava. - Isto, str. 91.

Sudska vlast,²² kao treći oblik državne vlasti, u užem smislu, rešava imovinske, privredne, krivične, upravne, porodične, bračne i druge sporove između pravnih subjekata i propisuje sankcije (kazne) protiv lica koji su prekršili pravo.²³ U širem smislu, sudska vlast odnosi se na pravosudnu delatnost, tj. državno tužilaštvo i advokaturu. Tužilaštvo goni subjekte koji su prekršili pravo, a advokati (učlanjeni u profesionalne nedržavne organizacije – advokatske komore), pružaju stručnu pomoć i zastupaju stranke pred sudovima.²⁴

Rešavajući sporove između najrazličitijih pravnih subjekata u okviru redovnih sudova (sudovi opšte nadležnosti) i posebnih sudova (trgovinski, privredni, upravni, vojni, ustavni, koji se zatim dele prema teritorijalnoj nadležnosti), sudovi doprinose zaštiti ljudskih prava i građanskih sloboda, posebno od samovolje državnih organa. Svoj rad zasnivaju na strogoj poštovanju načela zakonitosti, nezavisnosti, višestepenosti, stalnosti, načelu javnog suđenja i tako dalje.

Podela vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, uslovila je da svaka od njih dobije posebne nadležnosti u oblasti nacionalne bezbednosti, i bila je jedan od najvažnijih uzroka nastanka sistema nacionalne bezbednosti. Donošenjem zakona, zakonodavna vlast upravlja snagama nacionalne bezbednosti, izvršna vlast sprovodi zakone u vezi sa snagama bezbednosti jedne države, jer su one deo "izvršnog aparata vlasti i podvrgavaju se istim ustavnim i zakonskim načelima i pravilima koja važe za izvršnu vlast, sa izvesnim posebnostima što se odnose na specifičnu delatnost kojom se bave snage nacionalne bezbednosti".²⁵ Sudska vlast predstavlja važan segment sistema nacionalne bezbednosti jer se "ona stara o ostvarivanju građanskih prava i zaštiti zakonitosti u jednom društvu".²⁶

Za razliku od podele vlasti, *jedinstvom vlasti* (organizaciono, tehničko i političko načelo) uređuju se odnosi između nosilaca glavnih oblika državne vlasti, tačnim utvrđivanjem njihove nadležnosti, i to tako što jedan ili niz državnih organa vrši funkcije sve tri vlasti, ili pak, dominira nad organima drugih dveju vlasti.²⁷ Zato je potrebno da zakonodavni organ, koji je nosilac zakonodavne funkcije državne vlasti u celini, ima mogućnost da utiče na rad nosilaca drugih funkcija državne vlasti, ili da neposredno, odnosno posredstvom svojih organa, vrši druge funkcije državne vlasti, s tim što se nosioci drugih funkcija državne vlasti nikako ne mogu mešati u rad zakonodavnog organa. Pošto izvršno-upravna i sudska vlast načelno pripadaju predstavničkim telima, tj. zakonodavnim organima u širem smislu, birokratski organi

---

²² Prema nekim piscima prvo se razvilo sudstvo, jer je prvo nastala potreba da se rešavaju sporovi, dok se prema drugim piscima ono razvilo zajedno sa upravom, pošto je sprovođenje pravnih propisa povezano sa rešavanjem sporova do kojih dolazi zbog utvrđivanja zakonitosti pravnih akata prilikom njihovog izvršavanja. - Isto, str. 91.

²³ Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 2001, str. 203, 204 i 206.

²⁴ Visković, N., "Teorija države i prava" Zagreb, 2001, str. 51.

²⁵ Dragišić, Z., Đorđević, I., "Sistem nacionalne bezbednosti" u "Rizik, moć, zaštita" – Cvetković, V., Službeni glasnik, Beograd, 2010, str.127.

²⁶ Isto, str. 128.

²⁷ Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 215 - 217.

uprave i sudstva neposredno su im potčinjeni, hijerarhijski podređeni i ne raspolažu nikakvom samostalnom vlašću.

"Jedinstvo vlasti kao političko načelo stvoreno je kako bi se državna vlast iznutra učvrstila i ograničila, i to obezbeđivanjem prevlasti jednog birokratskog ili demokratskog organa ili njihovog hijerarhijskog niza nad drugim dvema vrstama vlasti."²⁸ Kada samo jedan organ ili više istovrsnih organa, vrše sve tri vlasti, govorimo o apsolutnom jedinstvu vlasti, dok relativno jedinstvo vlasti predstavlja "sistem u kome, doduše, svaku vlast vrši jedan organ (odnosno hijerarhijski niz istovrsnih organa), ali tako da su organi dve vlasti potčinjeni organima treće vlasti".²⁹

U modernim državama čisti oblici jedinstva vlasti i podele vlasti ne postoje, već se u praksi uspostavlja interferencija vlasti koja, nezavisno od oblika vlasti, postoji u svakoj državi. Interferencija ne isključuje vršenje više različitih vrsta glavnih državnih poslova od strane istog državnog organa (*načelo interferencije glavnih državnih delatnosti*), niti rad više državnih organa različite stvarne nadležnosti na istom poslu (*načelo interferencije različitih državnih organa*).³⁰ Kada je reč o istoj državnoj organizaciji, interferencija je nužna za normalno vršenje glavnih vrsta poslova. S druge strane, ona je kritikovana, kao neodrživa, jer dovodi do preplitanja i mešanja poslova između glavnih oblika državne vlasti, a zna se da postoji prirodna nadmoć zakonodavstva nad upravom i sudstvom.

S obzirom da se državni život odavno ne odvija samo u prestonicama, došlo je do centralizacije, decentralizacije, samouprave i autonomije. Centralizacija, koja bukvalno označava usredsređivanje državnog uređenja i upravljanja, deli se na političku i administrativnu. Kod političke centralizacije, cela teritorija i svo stanovništvo ujedinjeni su pod jednom opštom suverenom vlašću, dok se kod administrativne centralizacije, iz jednog jedinog centra, upravlja životom čitavog društva i države. "Ona isključuje ma kakvu samoupravu i u mesnim organima vidi samo pokorne izvršioce centralne volje, koji nisu samostalni ni u najsitnijim mesnim pitanjima".³¹

Kod centralizacije koja ima za cilj koncentrisanje vlasti u centralnim organima, necentralni organi koji su sastavni delovi centralnih organa i njihova produžena ruka, potpuno su zavisni od centralnih organa i zato se nazivaju centralizovani organi. Oni nisu ni samostalni, ni nezavisni, jer ih centralni organi kontrolišu, nameću svoju volju, naređuju kakve će akte doneti, postavljaju i smenjuju službena lica prema svom nahođenju i shvatanju državnog interesa.

Sem političke i administrativne centralizacije, postoji još faktička (kad pored centralnih i centralizovani organi donose odluke) i pravna centralizacija (kad centralizovani organi ne mogu samostalno da donose pravne akte i da ih sprovedu u život).

Suprotno ovome, decentralizacija koja podrazumeva samostalnost decentralizovanih organa i njihovu povećanu nadležnost, postoji kada necentralni organi nisu u potpunoj zavisnosti od centralnih organa, jer ne zavise od njihove volje,

---

²⁸ Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 102.

²⁹ Lukić, R., "Uvod u pravo", Beograd, 1971, str.194.

³⁰ Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 192.

³¹ Spektorski, E.V., "Država i njen život", Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu – Centar za publikaciju, Beograd, 2000, str. 153.

oni im ne nameću koje će akte doneti, niti kontrolišu celishodnost donetih akata, a najmanje da već donete akte preuzmu, promene ili ukinu, ne postavljaju niti smenjuju službena lica. Ponekad decentralizacija predhodi centralizaciji, a ponekad centralizacija prethodi decentralizaciji. U ovom drugom slučaju, "decentralizacija se vrši u obliku dekoncentracije, tj. rasterećivanja prestoničkih nadležstava i proširivanja nadležnosti mesnih administrativnih organa,"³² s ciljem da se lokalnim organima proširi delokrug rada, obezbedi veća sloboda odlučivanja i da se administracija brže osposobi da zadovoljava mesne potrebe stanovnika.

Samouprava (selfgovernment) je oblik demokratske decentralizacije, gde centralna vlast prenosi deo svoje nadležnosti na građane (državna samouprava), i kada sami građani brinu o svojoj bezbednosti (društvena samouprava).

"Autonomija, za razliku od klasične državne i društvene samouprave, predstavlja takav oblik organizovanja u kome određene teritorije ili socijalne grupe imaju poseban status i autonomna prava zbog svoje posebnosti."³³ Postoji teritorijalna, neteritorijalna, personalna, funkcionalna, verska i kulturna autonomija.³⁴

Posle Drugog svetskog rata, osnivanjem Evropske ekonomske zajednice (EEZ), a zatim Evropske unije (EU) 1992. godine, osnažen je savremeni oblik povezivanja pojedinih delova unutar države i izvan nje koji se naziva regionalizam.³⁵ Regionalizam je pre društveni i politički, nego pravni pojam koji ima za cilj smanjivanje razlika u privrednoj razvijenosti i institucionalnoj izgradnji, podsticanje učešća građana u javnom životu, zaštitu prirodne sredine, očuvanje tradicije i kulture malih naroda i osobenih zajednica, razvoj prekogranične saradnje, i tako dalje.³⁶

Kada je reč o teorijama državnih vlasti, centralno pitanje je odnos legislative i egzekutive. Na osnovu tih teorija nastale su tradicionalne klasifikacije oblika državne vlasti. To su *predsednički* sistem, kao oblik državne vlasti nastao na podlozi teorije krute podele vlasti, *parlamentarni* sistem, nastao na podlozi teorije gipke podele vlasti ili saradnje vlasti, *mešoviti* sistem koji je kombinacija obeležja koja pozajmljuje od predsedničkog i parlamentarnog sistema, *skupštinski* sistem koji nastaje na podlozi teorije o jedinstvu vlasti koje je izvedeno u korist legislative, i *autoritarni* sistem koji nastaje na podlozi teorije o jedinstvu vlasti izvedenom u korist egzekutive.

Danas postoji novi funkcionalni dualizam, koga čine politička manjina (politička opozicija) i politička većina (politička pozicija, većinska stranka ili većinska stranačka

---

³² Isto, str.154.

³³ Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 99.

³⁴ Isto, str.100.

³⁵ Izraz "regija" (lat. regio) označava neko područje ili oblast u zemlji ili između više zemalja. U međunarodnom pravu on se odnosi na velika područja kakva su kontinenti ili skup zemalja koje čine neku geopolitičku celinu (na primer, zemlje Zapadnog Balkana, Sredozemlja, Bliskog istoka ili Pacifičkog regiona). - Isto, str. 102.

³⁶ "Takvo povezivanje je podržano nastankom odgovarajućih regionalnih (nadmacionalnih) tela (na primer, Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti u Strazburu), koja u duhu evropskog udruživanja podržavaju saradnju u navedenom smislu. Takođe, savet Evrope već duži niz godina pruža podršku lokalnoj i regionalnoj samoupravi, podstičući razmenu iskustava, međunarodnu saradnju i poboljšanje efikasnosti rada lokalnih i regionalnih organa u duhu navedenih ciljeva regionalne saradnje." - Isto, str. 102.

koalicija). "Umesto da se vlast vrši na liniji odnosa legislativa-egzekutiva, ona se u novim uslovima vrši na liniji odnosa opozicione manjine i vladajuće većine".³⁷

Odnosi koji se uspostavljaju između legislative i egzekutive razlikuju se od jednog do drugog ustavnog sistema. Oni istovremeno zavise od ustavnog teksta, ali i od ustavne prakse, koja često odudara od pravila utvrđenih u ustavu.³⁸

Savremena shvatanja u okvirima međunarodnog poretka

Sva prava i obaveze koja države u međunarodnoj zajednici imaju, dele se na osnovna prava i obaveze "koja države stiču ipso iure od trenutka svoje pojave u međunarodnoj zajednici, bez posebnog ili izričitog priznanja",³⁹ i ugovorna prava i obaveze koja države stiču potpisivanjem ugovora (pravnih akata) sa drugim članovima međunarodne zajednice.

U okviru prirodnopravne škole, u XVII i XVIII veku, prvi put se javlja ideja o osnovnim pravima. Po **Vatelu** (Vattel, 1714-1767) "svi narodi sačinjavaju univerzalnu ljudsku zajednicu, prirodnu ustanovu koja je nužna posledica ljudske prirode. Ta zajednica potčinjena je pravilima: a) da svaki narod mora doprineti sreći i usavršavanju drugog i b) da svaka nacija mora posedovati slobodu koju joj je dala priroda. Prava svakog naroda na opstanak, i dužnost drugih da to poštuju predstavlja za Vatelova osnovne attribute nezavisnosti".⁴⁰

Sam pokušaj utvrđivanja osnovnih prava je napredan, iako je nemoguće prihvatiti objašnjenja koja je dala prirodnopravna škola da su osnovna prava apsolutna, neprikosnovena i neotuđiva.

Osnovna prava, kao i dužnosti države nisu stalna kategorija, već ih određuju društvenoekonomske formacije karakteristične za dati period. Evolucijom međunarodne zajednice i razvojem civilizacije, menjao se i međunarodni mentalitet odnosa između država. Profesor *Mileta Novaković* kaže: "Prilike su ih naterale na osnivanje stalnih međusobnih odnosa, a održanje tih odnosa bilo je nemoguće bez izvesnog samoodricanja i uzajamnih ustupaka. Granice tih ustupaka, utvrđene običajima predstavljaju tzv. osnovna prava".⁴¹

Sadržina osnovnih prava se tokom istorije menjala u zavisnosti od razvoja društva. U osnovi postoje sledeća prava, bez obzira što ne postoji jedinstven stav u pogledu klasifikacije osnovnih prava: a) *pravo na suverenost i nezavisnost*; b) *pravo na jednakost*; v) *pravo na samoodržanje*; g) *pravo na saobraćaj* i d) *pravo na poštovanje*.

a) *Suverenost* predstavlja, još uvek, osnovno načelo međunarodnog prava, ono je pravilo, a izuzetak je ograničenje suvereniteta.⁴² "Suverena država predstavlja i danas

³⁷ Jovanović, S., "O državi. Osnovi jedne pravne teorije", Beograd, 1922, str. 284.

³⁸ Vidi šire: Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 176 - 208.

³⁹ Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 65.

⁴⁰ Isto, str. 65.

⁴¹ Novaković, M., "Osnovi međunarodnog javnog prava", knjiga I, Beograd, 1936, str. 60.

⁴² Francuska pravna škola, a i veliki broj teoretičara ostalih zemalja, uzima čuvenog francuskog političara, filozofa i pravnika Žan Bodena (Jean Bodin, 1530-1596) kao tvorca i arhitektu teorije suvereniteta. U svom najpoznatijem delu "Šest knjiga o Republici", objavljenom 1576. godine, on je definisao suverenitet kao najvišu vlast države nad podanicima, neograničenu zakonima. Naime,

centar delatnosti u svetu, faktor u političkom, vojnom i ekonomskom pogledu".⁴³ Istovremeno, kako ističe prof. dr Kreća, "suverenost i nezavisnost države su tesno povezane, štaviše, čine dva lica istog pravnog fenomena. Nezavisnost je, ustvari, suverenitet u odnosima između država".⁴⁴

Koncept suvereniteta je odraz pobede teze da je najviša ovozemaljska vlast locirana unutar svake nacionalne države. Pored političkih i mnogi drugi faktori, kao što su socijalni, filozofski, psihološki, ekonomski i razvoj nauke u celini, uticali su na definitivno teorijsko oformljenje suvereniteta. Suverenitet jedne države mora da se tumači kroz prizmu suvereniteta ostalih članica međunarodne zajednice, jer suvereni pravni poredak dejstvuje u svetu pravno jednakih autoriteta. U Povelji Ujedinjenih nacija, član 2. tač. 1., istaknuto je da: "Organizacija počiva na načelu suverene jednakosti svih njenih članova". Istovremeno, Povelja unosi značajna ograničenja, posebno ona koja su neophodna za obezbeđenje sveopšteg mira u svetu. "Celokupan sistem međunarodnog prava, posebno delovanje i formiranje međunarodnih organizacija predstavlja ograničenje suvereniteta".⁴⁵

Država ima slobodu da, u granicama opšteg međunarodnog prava, po svojoj volji uređuje svoje odnose (kvalitativni vid suvereniteta), kao i pravo na samozaštitu i samoodbranu, trajan suverenitet nad prirodnim bogatstvima, pravo zaključivanja međunarodnih ugovora, aktivno i pasivno pravo poslanstva i tako dalje (kvantitativni vid suvereniteta). Suverenost je, u stvari, ustavni pojam koji izražava vrhovnu vlast nad teritorijom i stanovništvom. Država, ulazeći u međunarodnopravne odnose, svojim aktivnostima na unutrašnjem i međunarodnom planu, u stvari, zadovoljava potrebe zemlje i štiti njene vitalne interese. Njena unutrašnja suverenost predstavlja preduslov za spoljnu suverenost, tj. za punopravno učešće u međunarodnoj zajednici. Suverenitet je "doktrina da države imaju vrhovnu vlast da upravljaju svojim unutrašnjim poslovima kao i svojim odnosima sa drugim državama i međuvladinim organizacijama",⁴⁶ tj. "princip po kome vlade država ne podležu nikakvoj višoj vlasti".⁴⁷

Sa današnjom organizacijom međunarodne zajednice nespojiva je ideja apsolutnog suvereniteta. Ona je poslužila politici imperijalističkih sila, i kao teorijski osnov porobljivačke politike osovinskih sila između dva svetska rata.

b) Pravo na jednakost se javlja kao jedan vid prava na suverenost, što znači "da države imaju pravo na podjednaku zaštitu pod međunarodnim pravom".⁴⁸ Određeno je 1971. godine, Deklaracijom principa međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i

---

po njemu, biti suveren znači biti iznad zakona zemlje i imati mogućnost promene zakona. Ali, država kao član šire ljudske zajednice potčinjena je božanskom i prirodnom pravu, koje vezuje sve narode. Drugim rečima suverenitet je ograničen božanskim i prirodnim pravom.

U eri buržoaskih revolucija napuštena je ideja o državi kao nosiocu suvereniteta i kao nosilac proklamovan je narod.

⁴³ Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 69.

⁴⁴ Kreća, M., "Međunarodno javno pravo I", JP Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 169

⁴⁵ Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 68.

⁴⁶ Čarls, V. Kegli JR., Judžin, R. Vitkof., "Svetska politika, trend i transformacija", Centar za studije Jugoistočne Evrope, Beograd, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Diplomatska akademija Ministarstva spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, Beograd, 2006, str. 813.

⁴⁷ Isto, str. 86.

⁴⁸ Isto, str. 815.

saradnji država, usvojenoj od strane Generalne skupštine OUN, i obuhvata sledeće elemente: a) države su pravno jednake; b) svaka država uživa neotuđiva prava svojstvena punom suverenitetu; v) svaka država je dužna da poštuje ličnost ostalih država; g) teritorijalni integritet i politička nezavisnost države su nepovredivi; d) svaka država ima pravo da slobodno bira i razvija svoj politički, socijalni, ekonomski i kulturni poredak, i đ) svaka država je dužna da ispunjava savesno svoje međunarodne obaveze i da živi u miru sa ostalim državama.

"U međunarodnom pravu, isto kao i u unutrašnjem, veoma je teško ostvariti punu pravnu jednakost, bez jednog minimuma jednakosti uslova".⁴⁹ U međudržavne odnose, u uslovima nejednakosti, uključuju se države koje pravnu jednakost obezbeđuju jednakim pravom na međunarodnu zaštitu. Povelja OUN, kroz pružanje pomoći nerazvijenim zemljama, pokušava da ublaži tu nejednakost, a velikim silama poverava odgovornost u održavanju mira u svetu, a samim tim i veća prava u odnosu na ostale članice. Ona "poverava velikim silama posebne zadatke i kroz tu prizmu treba sagledati smisao i značaj povlašćenog položaja u savremenom svetu. Izuzetnim pravima, u ovom slučaju, odgovaraju izuzetne obaveze".⁵⁰

v) *Pravo na samoodržanje* podrazumeva sve mere koje država ima pravo da preduzme u cilju obezbeđenja svoje egzistencije, a u okviru postojećeg pravnog poretka. Mere koje država ima prava da preduzme su političkog, ekonomskog ili socijalnog karaktera. Tu spadaju pravo na samoodbranu⁵¹ u slučaju oružanog napada, povrede suvereniteta i nezavisnosti, i pravo na samozaštitu koje podrazumeva sve mere koje država preduzima u slučaju nužde (epidemija, elementarne nepogode, zaštita čovekove sredine).

g) *Pravo na saobraćaj* je novijeg datuma i proizilazi iz prava samoodržanja, kao i iz pojma aktivne miroljubive koegzistencije država. S obzirom da između država postoji sve veća ekonomska zavisnost i povezanost, pravu na saobraćaj se posvećuje posebna pažnja, pre svega u Ujedinjenim nacijama i specijalizovanim agencijama. Međunarodni saobraćaj funkcioniše po određenim pravilima, a ponekad je u suprotnosti sa međunarodnim pravom: zabrana trgovine ljudima, kontrabanda.⁵²

d) *Pravo na poštovanje*. - Svaka država, kao pravna ličnost i član međunarodne zajednice, ima pravo na poštovanje njenog dostojanstva, novca, ustava, zastave, grba, himne, ceremonijala koji je ustanovljen pravilima kulture, a ne pravnim aktima. S druge

---

⁴⁹ Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 70.

⁵⁰ Isto, str. 71.

⁵¹ "Pravo na samoodbranu podrazumeva preduzimanje svih mera kojima je cilj jačanje odbrambene moći država. Međutim, danas međunarodna zajednica nastoji da i tu postavi izvesna ograničenja, kroz mehanizam kolektivne intervencije od strane međunarodne organizacije, u slučaju pretnje ili povrede mira, kao i putem smanjenja i regulisanja naoružanja". - Isto, str. 71.

⁵² Kontrabanda je termin iz Međunarodnog javnog prava, i u prevodu sa latinskog znači protiv zabrane. Pod tim pojmom se podrazumeva zabrana snadbavanja ili prevoz robe od značaja za vođenje ratnih operacija neutralnim brodovima za potrebe zaraćene strane. Da bi se mogla podvesti pod pojam kontrabande, ta roba mora biti obeležena kao takva i objavljena od strane ratujuće sile. Ratujuća sila ima pravo da svim sredstvima spreči promet i dovoz takve robe i da oduzme sve predmete koji spadaju u kontrabandu. Lica koja vrše kontrabandu, ratujuća strana može da kazni na osnovu unutrašnjih pravila ukoliko im ta lica dođu u posed.

strane, ima dužnost i obavezu da se u istom smislu ponaša prema drugim državama, i da spreči i kazni sva dela koja su učinjena na njenoj teritoriji, a štete ugledu drugih država.

Osim prava, države u okvirima međunarodnog pravnog poretka imaju i obaveze, i to: a) *da se uzdrže od pretnje ili upotrebe sile u međusobnim odnosima; b) da rešavaju međunarodne sporove mirnim sredstvima; v) pravo na samoodbranu; g) zabranu intervencije u unutrašnje i spoljne poslove; d) da sarađuju sa državama u skladu sa Poveljom UN, i đ) savesnog ispunjavanja obaveza.*⁵³

a) Osnovni postulat za konstituisanje međunarodnog poretka, kao pravnog poretka, je obaveza država da se uzdrže od pretnje ili upotrebe sile u međusobnim odnosima. U Povelji Ujedinjenih nacija, u članu 2.(4) predviđeno je da se "svi članovi (se) u svojim međusobnim odnosima uzdržavaju od pretnji ili upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti svake države, ili na svaki drugi način nesaglasan sa ciljevima UN". Međutim, ova zabrana nije apsolutna, jer Povelja predviđa tri izuzetka, i to kada su u pitanju kolektivne mere koje, u skladu sa glavom VII Povelje, preduzima Savet bezbednosti, zatim individualna i kolektivna samoodbrana, i na kraju, kada se radi o merama protiv bivših neprijateljskih država – odnosi se na bivše neprijateljske zemlje iz II svetskog rata.

Konkretizujući opštu zabranu iz Povelje–čl.2.(4), u donetoj Deklaraciji načela međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i saradnji između država (1970), navode se posebni slučajevi zabrane upotrebe ili pretnje silom, kao na primer: zabrana pretnje ili upotrebe sile radi menjanja postojećih granica država, uključujući i teritorijalne sporove; zabranu organizovanja i podsticanja akata građanskog rata, ili terorističkih akata na teritoriji druge države; zabrana prisvajanja teritorije druge države upotrebom ili pretnjom silom.

b) Obaveza rešavanja međunarodnih sporova mirnim sredstvima utvrđena je u Povelji UN – čl. 2. (3), prema kojoj "svi članovi rešavaju svoje sporove mirnim načinima, tako da međunarodni mir i bezbednost, kao ni pravda ne budu povređeni". Ova obaveza je dalje razrađena u glavi VI Povelje, pre svega u članu 33., u kome se govori da "stranke u svakom sporu, čije trajanje može da ugrozi održanje međunarodnog mira i bezbednosti, treba da traže rešenja pre svega putem pregovora, anketne komisije, posredovanja, izmirenja, sudskog rešavanja, pribegavanja regionalnim ustanovama ili sporazumima ili drugim načinima mirnog rešavanja po svome sopstvenom izboru".

Kada stranke u sporu ne mogu da pronađu rešenje, trebalo bi da skrenu pažnju Savetu bezbednosti ili Generalnoj skupštini na dati spor. U skladu sa Poveljom, na osnovu glave VI – mirno rešavanje spora, Savet bezbednosti može u svakoj fazi spora da preporuči odgovarajuće postupke ili metode uređenja, vodeći računa da bi stranke, po pravilu, trebalo da pravne sporove iznose pred Međunarodni sud pravde, u saglasnosti sa odredbama Statuta Suda. Međutim, u slučaju kada je reč o sporu koji stvarno može da ugrozi održanje međunarodnog mira i bezbednosti, tada Savet bezbednosti može da odluči da donese preporuku o rešenju spora.

v) Pravo na samoodbranu. Povelja UN u čl. 51. ističe da "ništa u ovoj Povelji ne umanjuje urođeno pravo na individualnu ili kolektivnu samoodbranu u slučaju

---

⁵³ Vidi šire: Kreća, M., "Međunarodno javno pravo I", JP Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 169 – 214.

oružanog napada protiv člana UN". U smislu člana 51. Povelje, oružani napad, kao uslov za preduzimanje legitimne samoodbrane, isključuje legalnost tzv. preventivne ili predpostavljene samoodbrane, odnosno preventivnog napada ili rata. U prošlosti je često korišćena, a i danas joj se pribegava, pozivanjem na običajno međunarodno pravo. Tako su, na primer, SAD 14. aprila 1986. godine bombardovale određene ciljeve u Libiji, sa obrazloženjem da je to "preventivna akcija protiv terorističkih instalacija", ili kada je Izrael 1981. godine, bombardovao nuklearni reaktor u izgradnji u Iraku, kvalifikujući to kao predpostavljenu samoodbranu.⁵⁴

Države članice Ujedinjenih nacija koje pribegavaju vršenju prava na samoodbranu, u skladu sa čl. 51. Povelje, obavezne su da o preduzetim merama odmah obaveste Savet bezbednosti.

g) Zabrana intervencije u unutrašnje i spoljne poslove.⁵⁵ U suštini Povelja UN ne reguliše direktno intervenciju, ali se, svakako, može reći da sistem Ujedinjenih nacija predstavlja normativno polazište u kome se konstituisala zabrana intervencije u unutrašnje stvari države. Zabrana intervencije, u Povelji, se ispoljava: a) kroz zabranu oružane intervencije, konzumiranu opštom odredbom člana 2.(4) o zabrani "pretnje silom i upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti svake države", i b) koncepcijom neintervencije, kao samostalne ustanove međunarodnog javnog prava.

Kada je 1970. godine, doneta Deklaracija načela međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i saradnji između država, došlo je do proširenja zabrane intervencije koje su predviđene u članu 2. (4) Povelje UN. Tako da, prema Deklaraciji, nije zabranjena samo oružana intervencija, nego i svaki drugi oblik mešanja, ili svaka druga pretnja koja je uperena prema drugoj državi ili njenim političkim, ekonomskim i kulturnim osnovama. Istovremeno, Deklaracija na opšti način utvrđuje zaštitni objekt zabrane intervencije kao "ličnost države, njene političke, ekonomske i kulturne elemente". Osim njih, u Deklaraciji se kao posebni zaštitni objekti navodi nacionalni identitet, u smislu zabrane upotrebe sile u cilju lišavanja naroda njihovog nacionalnog identiteta i prava na samoopredeljenje.⁵⁶

d) Suverene i nezavisne države samostalno odlučuju o uspostavljanju saradnje s drugim državama i oblicima te saradnje. Prema čl. 56. Povelje UN, utvrđeno je da "svi članovi se obavezuju da će preduzimati zajedničku i pojedinačnu akciju u saradnji i s Organizacijom radi postizanja ciljeva utvrđenih u članu 55".⁵⁷

Deklaracija iz 1970. godine, utvrđuje da su "države (su) dužne da sarađuju jedne s drugima bez obzira na razlike u njihovim političkim i društvenim sistemima". U njoj su predviđene tri oblasti saradnje: 1. države treba da sarađuju sa drugim državama radi održavanja međunarodnog mira i bezbednosti; 2. države treba da sarađuju radi

---

⁵⁴ Isto, str. 174.

⁵⁵ Najčešći oblici intervencije su: oružane, ekonomske, političke i propagandne intervencije.

⁵⁶ Isto, str. 177.

⁵⁷ Povelja UN (čl. 55) navodi sledeće ciljeve: povećanje životnog standarda, puno zaposlenje i uslove za ekonomski i socijalni napredak i razvoj; rešavanje međunarodnih ekonomskih, socijalnih, zdravstvenih i srodnih problema i međunarodne kulturne i prosvetne saradnje; sveopšte poštovanje i uvažavanje ljudskih prava, kao i osnovnih sloboda za sve bez obzira na rasu, pol, jezik i veru. - Isto, str. 181.

obezbeđenja univerzalnog poštovanja i sprovođenja ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve, kao i uklanjanja svih oblika rasne diskriminacije i verske netrpeljivosti; 3. da države održavaju svoje međunarodne odnose na ekonomskom, socijalnom, kulturnom, tehničkom i trgovačkom polju u saglasnosti sa principima suverene jednakosti i neintervencije.⁵⁸

đ) Princip savesnog ispunjavanja preuzetih obaveza od strane država nalazi se u samoj osnovi međunarodnog prava. Opšti princip savesnog ispunjavanja obaveza predviđen je u Deklaraciji iz 1970. godine. Tako, stav 1. odgovarajućeg dela Deklaracije govori: "Svaka država je dužna da ispunjava obaveze preuzete u skladu sa Poveljom UN". Nadalje, u stavu 3. odgovarajućeg dela Deklaracije ističe se: "Svaka država je dužna da savesno ispunjava svoje obaveze na osnovu međunarodnih sporazuma, a u skladu sa opšte priznatim načelima i pravilima međunarodnog prava". Pored toga, Deklaracija ističe: "Svaka država je dužna da savesno ispunjava svoje obaveze na osnovu opšte priznatih načela i pravila međunarodnog prava".

Ono što povezuje ove obaveze države je dobra vera (*bona fides*), jer svaka od navedenih konkretnih obaveza podrazumeva "savesno ispunjavanje", što je sadržaj dobre vere.⁵⁹

Pojam **nadležnosti** sa stanovišta međunarodnog prava razlikuje se, u velikoj meri, od nadležnosti na unutrašnjem planu. Međunarodni sistem deluje u svetu pravno jednakih autoriteta, gde se ista prava priznaju svim državama unutar njihovih granica.

Država poseduje: a) teritorijalnu nadležnost; b) personalnu i v) nadležnost koju država vrši u opštem interesu.

Teorija o teritorijalnoj nadležnosti zasniva se na vezi države kao subjekta međunarodnog prava i njene teritorije. Teritorijalna nadležnost države je apsolutno pravo, jer mora biti poštovano od strane drugih država, odnosno subjekata međunarodnog prava koje nameće neka ograničenja (opšta, nametnuta svim članicama međunarodne zajednice i specijalna ograničenja koja, na bazi ugovora, obavezuju samo ugovorne strane).

Pozitivni vid teritorijalne nadležnosti ogleda se u isključivoj vlasti države nad licima i stvarima na njenoj teritoriji, a negativan je zabrani mešanja u unutrašnje poslove drugih zemalja, i uzdržavanju od akata prinude u odnosu na tuđu teritoriju.

Država poseduje nadležnost u odnosu na sva lica koja prebivaju na njenoj teritoriji, bili oni državljani ili stranci, sem u odnosu na lica koja, po međunarodnom pravu imaju imunitet. "Međunarodno pravo dozvoljava i proširenje teritorijalne nadležnosti država u odnosu na lica koja su počinila protivpravna dela van teritorije države, ali čije dejstvo ili štetne posledice trpi država, ukoliko se takvo lice nađe na njenoj teritoriji".⁶⁰

*Teorija o personalnoj nadležnosti*⁶¹ zasniva se na vezi države kao subjekta međunarodnog prava i njenih državljana, i nezavisna je od fizičkog prostranstva države.

---

⁵⁸ Isto, str. 181 i 182.

⁵⁹ Isto, str. 183 i 184.

⁶⁰ Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 74.

⁶¹ Prof. Kreća smatra da je adekvatniji naziv "ekstra teritorijalna nadležnost države", jer, termin "personalna nadležnost" nije sasvim precizan, budući da teritorijalna nadležnost po definiciji

Zakoni države se primenjuju na državljane bez obzira gde žive (vojna obaveza, obaveza iz porodičnog prava itd.). "Međutim, personalna nadležnost je ograničena teritorijalnom nadležnošću države na čijoj teritoriji to lice trenutno boravi. Jer, ako bi država pokušala da ostvari svoju nadležnost nasilnim putem došla bi u sukob sa suverenitetom druge države".⁶²

Treći oblik nadležnosti, za razliku od teritorijalne i personalne, država vrši u opštem interesu u ime međunarodne zajednice, a u cilju sprečavanja i kažnjavanja dela koja ugrožavaju mir, bezbednost i opšte interese čovečanstva (morska piraterija, otmica aviona, nedozvoljena trgovina drogama, trgovina ljudima, genocid itd.).

Povelja Ujedinjenih nacija u članu 2. tačka 7., predvidela je "strogo unutrašnju nadležnost", po kojoj su, u pogledu regulisanja unutrašnjih odnosa, države zadržale punu slobodu. Ujedinjene nacije nisu ovlašćene da se upliću u pitanja koja se nalaze strogo u okviru unutrašnje nadležnosti svake države, niti nalaže članovima da takva pitanja iznose na rešavanje prema propisima ove Povelje.

Država kao pravno lice ne može biti *krivično odgovorna*, niti se protiv nje može voditi *krivični postupak*. Međutim, možemo govoriti o političkoj odgovornosti država, (na primer, o odgovornosti za ratnu propagandu, za povredu svetskog mira, za agresiju), što može da ima za posledicu kolektivnu osudu od strane grupe država, ili međunarodne organizacije, a može takođe da izazove i primenu kolektivnih sankcija, uključujući tu i vojne mere od strane Ujedinjenih nacija. "Sa stanovišta međunarodnog prava može se govoriti o građanskoj i političkoj odgovornosti države, o individualnoj krivičnoj odgovornosti koja takođe ulazi u domen međunarodnog javnog prava".⁶³

Po međunarodnom pravu oblici *odgovornosti države* su: a) *direktna odgovornost države*; b) *odgovornost države za akt privatnih lica (vikarna ili namesnička odgovornost)*, i v) *odgovornost države za štete koje prouzrokuju pobunjenici i ustanički pokreti*.

a) Država, po međunarodnopravnom poretku, može biti odgovorna kroz delatnost i akte svojih zakonodavnih organa (ukoliko donesu zakon koji nije u skladu sa njenim međunarodnopravnim obavezama, ili ne donesu zakon koji je potreban da bi izvršila svoje međunarodne obaveze, a desi se štetna radnja), sudskih organa (kada sud odbija da pruži sudsku zaštitu strancu, loše postupa prema njemu proizvoljnim tumačenjem unutrašnjih zakona na štetu stranca) i izvršnih organa.⁶⁴

"Odgovornost države za akte ili propuste njenih zakonodavnih, sudskih i izvršnih organa nazivamo *direktnom odgovornošću*. Država može, međutim, biti i *indirektno odgovorna*, ukoliko preuzme odgovornost za akte ili propuste drugih država. Ovaj oblik odgovornosti pojavljuje se i kad je država pod protektoratom".⁶⁵

b) Najkomplikovaniji vid odgovornosti, predstavlja *odgovornost države za akte privatnih lica, tzv. vikarna ili namesnička odgovornost*. Ona se tiče odgovornosti države

---

obuhvata i nadležnost nad svim licima koja se nalaze na njenoj teritoriji. - Kreća, M., "Međunarodno javno pravo I", JP Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 189.

⁶² Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980, str. 74.

⁶³ Isto, str. 76.

⁶⁴ Isto, str. 77.

⁶⁵ Isto, str. 77.

za radnje ili propuste pojedinaca, grupa pojedinaca ili pravnih lica koja ne deluju u ime države, a pričine štetu stranoj državi ili njenim fizičkim i pravnim licima.

"Pozitivno međunarodno pravo dopušta odgovornost države za akte privatnih lica ili grupa lica koja ne deluju u njeno ime pod uslovom da je propustila da izvrši svoju međunarodnu obavezu sprečavanja nezakonitog akta ili ukoliko, nakon što je akt počinjen, nije preduzela odgovarajuće zakonske mere prema počiniocu... država ne odgovara za radnje pojedinaca *per se*, već za sopstveni propust.. sam izraz *vikarna odgovornost* nije precizan i odgovarajući, budući da izražava koncepciju saučesništva države. Umesto njega valja koristiti izraz *odgovornost države za akte privatnih lica*".⁶⁶

v) *Odgovornost države za štete koje prouzrokuju pobunjenici i ustanički pokreti*. Kod ovog oblika odgovornosti postoje: slučaj neuspele pobune ili ustanka, i slučaj uspele pobune ili ustanka.

U prvom slučaju važi opšte pravilo da država ne odgovara za akte ustanika ili pobunjenika, obzirom da se ne može očekivati od države da vrši svoje nadležnosti nad teritorijom nad kojom nema, i ne može vršiti potpunu kontrolu. Međutim, izuzetak od ovog pravila postoji, ako se dokaže da državni organi nisu preduzeli mere koje su bile u njihovoj moći, kako bi sprečili nastanak štete.

U slučaju kada je pobuna ili ustanak uspeo, dolazi do njihovog transformisanja u organizaciju nove države. "Kontinuitet organizacije predstavlja osnov pripisivanja novoj državi, radnji ili propusta ustaničkog pokreta".⁶⁷

Takođe, važno je istaći i to, da država ne odgovara za preduzete radnje terorističkih grupa na svojoj teritoriji, niti je u obavezi da zaštiti strance od njihovih akata, osim u slučaju saučesništva države, ili u slučaju da država ne ispunjava svoje obaveze iz ugovora po kome je predviđeno suzbijanje terorizma.

U slučaju kada dolazi do kršenja međunarodnih obaveza, država može da ima za posledicu *moralnu i materijalnu štetu*.

"Pod *moralnom štetom* podrazumeva se osećaj nepravde, povreda pravne ličnosti države shvaćene u idealnom smislu (tortmoral) bez materijalne štete",⁶⁸ i nadoknađuje se satisfakcijom ili zadovoljenjem. Međutim, u pojedinim slučajevima moralne štete, vrši se davanje u novcu, koje nije naknada moralne štete, već predstavlja, za današnje uslove veoma neprimerenu satisfakciju.⁶⁹ U važećem međunarodnom pravu oblici satisfakcije su: izražavanje žaljenja, izvinjenje službenim putem,⁷⁰ odgovori vlada, formalno priznanje i kažnjavanje nižih državnih službenika, ili donošenje deklaratorne sudske presude o nezakonitom karakteru akta.

Drugi vid je *naknada materijalne štete*, koja "ima za cilj da ukoliko je moguće, izbriše sve posledice nedozvoljenog akta, i uspostavi stanje, koje bi verovatno postojalo,

⁶⁶ Kreća, M., "Međunarodno javno pravo I", JP Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 209 i 210.

⁶⁷ Isto, str. 211.

⁶⁸ Isto, str. 212.

⁶⁹ "U prošlosti, neretko, satisfakcija se izražavala kroz iskazivanje počasti zastavi ili drugom državnom znamenju, organizovanje posebnih svečanosti ili prisustvovanje svečanostima poput svečane sahrane, memoracije, poklon nad grobom ili spomenikom, dizanje spomenika i slično". - Isto, str. 212.

⁷⁰ Norveški brod "Vestalis" je bombardovan sa aviona Dominikanske Republike februara 1973. godine, na osnovu neosnovane sumnje da prevozi gerilce. Nakon incidenta Dominikanska Republika se izvinila norveškoj vladi. - RGDIP, 1974, str. 515.

da taj akt nije učinjen".⁷¹ Kao najprihvatljivija mera za ostvarenje ovog cilja smatra se povraćaj u pređašnje stanje (*restitutio in integrum*). Međutim, on ponekad nije moguć, ili iz faktičkih razloga ili iz pravnih (na primer, kada je u konkretnoj stvari doneta pravosnažna sudska odluka).

Kada restitucija nije moguća, onda se primenjuje, u celini ili delimično, kompenzacija u novcu, koja podrazumeva isplatu sume koja odgovara vrednosti tražene restitucije. Nadoknađuje se samo stvarna i direktna šteta, ali postoji i izuzetak u vidu naknade izmakle dobiti.

Moralna i materijalna šteta u praksi može i da se preklapa. Tako, na primer, posle donošenja savetodavnog mišljenja Međunarodnog suda pravde u slučaju štete pretrpljene u službi Ujedinjenih nacija, Izrael je obeštetio OUN, i ujedno izrazio žaljenje zbog ubistva švedskog diplomate, grofa Folke Bernadota (1948), posrednika UN za Palestinu, kao i zbog toga što učinioci tog ubistva nisu otkriveni i kažnjeni.

UMESTO ZAKLJUČKA

Od samog svog postanka, čovek ima osnovnu preokupaciju, kako da opstane (preživi), kako da se razvija i da obezbedi nastavak svoje vrste.

U početku je čovek instiktivno zadovoljavao svoj nagon za samoodržanjem, a kasnije i racionalno, razvijajući svoje sposobnosti i izvesne veštine u cilju preživljavanja, udružujući svoje težnje i napore, sa naporima drugih, i što je najbitnije, počeo je da se ponaša na način kojim ugrožava opstanak drugih. To čovekovo traganje za bezbednošću je od instiktivnog delovanja preraslo u ciljano, svrsishodno, svesno, psihološko-materijalno, pojedinačno i kolektivno, i na kraju organizovano delovanje.

Danas je čovečanstvo (države, društva, grupe i pojedinci), takođe, preokupirano bezbednošću, njenim postizanjem, očuvanjem i unapređenjem, i nikada nije bilo bezpomoćnije, kao i osetljivije na sve destruktivnije ugrožavajuće pojave.

Svaka država, od svog nastanka do danas, ima bezbednosne probleme, s obzirom na činjenicu da je izložena raznovrsnim pretnjama, izazovima i rizicima različitog intenziteta, uključujući i rat, kao "nastavak politike nasilnim (oružanim) putem".

Sa stanovišta bezbednosti, država može biti ugrožena: a) delovanjem organizovanih snaga unutar nje; b) delovanjem spolja, od strane drugih država ili organizacija; v) kombinovanim delovanjem snaga unutar države i izvan nje. U tom smislu, zaštita spoljne bezbednosti je zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta, a unutrašnja bezbednost predstavlja zaštitu od svih antidruštvenih pojava koje ugrožavaju državno uređenje, kao i ekonomsku, političku, pravnu i socijalnu sigurnost pojedinaca i društva.

Zato država, kao organizacija, nije sama sebi cilj, već sredstvo za zadovoljavanje mnogih društvenih potreba, među koje spada i bezbednost. Od najstarijih država do danas, pitanje bezbednosti se postavlja kao jedno od centralnih i najvažnijih pitanja opstanka i razvoja države. S obzirom da je država bila i ostala važan (do razvoja građanskog društva i jedini) činilac u organizovanju bezbednosti, bezbednost je postala ustavna kategorija koja poseduje odgovarajući sistem organizovanosti i uređenosti. Kao

---

⁷¹ Factory at Chorzow, Merits, Judgement, P.C.I. J., 1927, Ser. A, No. 17. pp. 47.

osnovni atribut države i njena najznačajnija funkcija, bezbednost podrazumeva vršenje tačno definisanih poslova radi zaštite određenih vrednosti.

Sistem bezbednosti treba da ima najmanje dve komponente kao odgovor na dve grupe pojava ugrožavanja (spoljne i unutrašnje), odnosno nužan je spoljni i unutrašnji sistem bezbednosti. Ipak, ovu podelu treba shvatiti uslovno, jer je bezbednost države u krajnjoj liniji nedeljiva i jedinstvena, pa iz tih razloga mnogi autori ne govore o spoljnoj i unutrašnjoj bezbednosti.

Bezbednost nije samo odsustvo ugrožavanja i zaštita zemlje od spoljašnje agresije, već je vrednost (državna, nacionalna, politička, ekonomska, lična), ona je uslov opstanka i razvoja svih elemenata države i društva, ona podrazumeva i prisustvo pravde, morala i kulture, kao i zaštitu od bolesti, gladi, nezaposlenosti, kriminala, društvenih konflikata, političke represije, zaštitu kulturnog identiteta i životne sredine. Kao stanje, funkcija, organizacija, politika i filozofija, bezbednost je integralna, jedna jedina u vremenu i prostoru, dok su njeni oblici ugrožavanja, kako po intenzitetu, oblicima i nosiocima, tako i u vremenu i prostoru, raznovrsni i promenljivi. Bezbednost je, dakle, fundamentalna potreba, vrednost i interes pojedinaca, društvenih grupa, društva, država i globalnog okruženja, kao i preduslov za dostizanje slobode u pravom smislu te reči.

LITERATURA

- 1) Čarls, V. Kegli JR., Judžin, R. Vitkof., "Svetska politika, trend i transformacija", Centar za studije Jugoistočne Evrope, Beograd, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Diplomatska akademija Ministarstva spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, Beograd, 2006.
- 2) Dragišić, Z., Đorđević, I., "Sistem nacionalne bezbednosti" u "Rizik, moć, zaštita" – Cvetković, V., Službeni glasnik, Beograd, 2010.
- 3) Đorđević, J., "Politički sistem", Savremena administracija, Beograd, 1977.
- 4) Factory at Chorzow, Merits, Judgement, P.C.I. J., 1927, Ser. A, No. 17.
- 5) Grupa autora, "Politička enciklopedija", Savremena administracija, Beograd, 1975.
- 6) Klaus von Beyme, "Das Ende des Realen Sozialismus?", u: Spatzenegger, H. (Hrsg.): Das verspielte "Kapital", 1991. Klaus von Beyme, "Das Ende des Realen Sozialismus?", u: Spatzenegger, H. (Hrsg.): Das verspielte "Kapital", 1991.
- 7) Kreća, M., "Međunarodno javno pravo I", JP Službeni glasnik, Beograd, 2007.
- 8) Lukić, R., "Uvod u pravo", Beograd, 1971.
- 9) Novaković, M., "Osnovi međunarodnog javnog prava", knjiga I, Beograd, 1936.
- 10) Platon, "Država", Kultura, Beograd, 1986.
- 11) Simeunović, D., "Nacija i globalizacija", Zograf, Beograd, 2009.
- 12) Simeunović, D., "Političko nasilje", Radnička štampa, Beograd, 1989.
- 13) Simeunović, D., "Teorija politike – rider, I deo", Udruženje "Nauka i društvo", Beograd, 2002.
- 14) Spektorski, E.V., "Država i njen život", Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu – Centar za publikaciju, Beograd, 2000.
- 15) Stajić, Lj., "Osnovi sistema bezbednosti", Pravni fakultet, Novi Sad, 2008.
- 16) Visković, N., "Teorija države i prava" Zagreb, 2001.
- 17) Vasović, V., "Savremene demokratije", I tom, JP "Službeni glasnik", Beograd, 2008.

- 18) Veber, M., "Privreda i društvo", II knjiga, Beograd, 1976.
- 19) Živković, M., "Uvod u pravo", Policijska akademija, Beograd, 2006.
- 20) Avramov, S., "Međunarodno javno pravo", Savremena administracija, Beograd, 1980.
- 21) Jovanović, S., "Država", BIGZ, Beograd, 1990
- 22)
- 23) Mitrović, M. D., "Država, pravo, pravda, pravnici", JP "Službeni glasnik", Beograd, 2009.
- 24) Mijalković, V. S., "Nacionalna bezbednost, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2009.
- 25) Marković, R., "Ustavno pravo i političke institucije", Službeni glasnik, Beograd, 1995, 2001 i 2009.
- 26) Masleša, R., "Teorije i sistemi sigurnosti", Magistrat Sarajevo, 2001.
- 27) Monteskeje, Š., "O duhu vremena", I tom, Beograd, 1989.

CONTEMPORARY VIEWS OF STATE AND ITS ROLE

PhD Nebojsa Teofilovic

PhD Tatjana Teofilovic

Abstract:

Regarding to the function of the state, in science there is a terminological and conceptual misunderstanding, because along with this term used terms: aim, purpose, role, task, activity, activity, state intervention. Considering what effect they have on man and society, and also determines the core of any social function. The state has a lot of functions and carries out various activities, military, police, economic and others. In the context of the aforesaid, the authors have seen the modern understanding of the role and functions of the state, as within it, and within the international order. In this section, the authors are especially emphasized that it is always a question how within the state, limit its too much power on the one side, and on the other, how to arrange relations between the main forms of government. At the same time, the authors analyzed the contemporary concepts of state within the international order, starting with the basic rights and the obligations of state under the international legal order.

Keywords: modern state, theory, the role and functions of the state.